

אנואר סולימאן ארבאב איסמעיל ואח'

על ידי ב"כ עוה"ד עודד פלר ואח'

רח' נחלת בנימין 75, תל אביב

טלפון: 03-5608185; פקס': 03-5608165

העותרים

נ ג ד

נציב בתי הסוהר ואח'

על ידי פרקליטות המדינה,

משרד המשפטים, ירושלים

טלפון: 02-6466305; פקס': 02-6467011

המשיבים

תצהיר תשובה מטעם המשיבים

1. אני הח"מ, גונדר משנה יעקב שלום.
2. אני משמש בתפקיד מנהל מרכז השהייה "חולות".
3. אני עושה תצהירי זה מטעמים של המשיבים 1-2 (להלן – המשיבים), בתשובה לצו על תנאי שניתן ביום 16.11.2016, ואשר הורה למשיבים להתייצב וליתן טעם: "מדוע לא יאפשרו לשוהים במרכז השהייה "חולות" להכניס למתקן מוצרי מזון ומדוע לא יתאפשר לשוהים במתקן להכין את מזונם ולצרוך אותו במתקן".
4. המשיבים יטענו כי דינה של העתירה להידחות, הכל כפי שיפורט מייד.
5. בפתח הדברים, נבקש להזכיר כי כפי שציינה כבוד השופטת א' חיות בפתח הדיון שהתקיים בעתירה, עתירה זו הנה למעשה עתירה "ציבורית", בהעדר עותר פרטני, שכן העותר 1 שוחרר זה מכבר ממרכז השהייה חולות. זאת, בהתאם להוראות החוק, בעקבות פסיקת בית משפט נכבד זה, ולפיה מוגבלת השהייה במרכז השהייה לתקופה מירבית של שנה.
6. ולעניינה של העתירה שלפנינו. בהמשך להחלטת בית המשפט הנכבד ליתן צו על תנאי כמבוקש בעתירה, שבו המשיבים ובחנו את הסוגיה מושא העתירה.

במסגרת גיבוש עמדת המשיבים, התקיימה ישיבה נוספת בסוגיה זו אצל המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (ייעוץ), בהשתתפות נציגים מפרקליטות המדינה, מחלקת ייעוץ וחקיקה במשרד המשפטים, שירות בתי הסוהר, נציבות כבאות והצלה, רשות האוכלוסין וההגירה, המשרד לביטחון פנים, משרד האוצר ורשות מקרקעי ישראל. זאת, על מנת לבחון את כלל ההיבטים הכרוכים בסוגיה זו. בנוסף נועצו המשיבים גם במשרד הבריאות.

7. בכלל זה, שבו המשיבים ובחנו את האפשרות להכניס פריטי מזון שונים לצורך בישול למרכזו השהייה, כמו גם האפשרות לבשל בתוך מרכזו השהייה.

8. נקדים ונאמר כי עמדת המשיבים, כפי שתובא להלן, הינה על דעת השר לביטחון פנים ושר הפנים, לאחר שהוצגה בפניהם התשתית העובדתית של הסוגיה מושא העתירה ותווית הדעת של כלל הגורמים הנוגעים לעניין, וכן על דעת היועץ המשפטי לממשלה.

רקע קצר

9. פיקוח על הכניסה לגבולותיה של מדינה ריבונית וקביעת מדיניות הגירה, עומדים בליבת עקרון ריבונות המדינה. נקודת מוצא זו, המוכרת במשפט הבינלאומי, מעניקה בידי כל מדינה מתחם רחב מאוד של שיקול דעת בעיצוב מדיניות ההגירה, ובקביעת כלים שיאפשרו את יישומה. חוקי מדינת ישראל ופסיקת בית המשפט הנכבד מכירים בשיקול הדעת הרחב הנתון לממשלת ישראל לקבוע את מדיניות ההגירה לישראל.

10. לצורך התמודדות עם תופעת ההסתננות לישראל, ובעקבות פסקי הדין של בית המשפט הנכבד בבג"ץ 7146/12 אדם נ' הכנסת (פסק דין מיום 16.9.13; להלן – פרשת אדם) ובבג"ץ 8245/13 גבריסלאסי ואח' נ' הכנסת (פסק דין מיום 22.9.14; להלן – פרשת גבריסלאסי) המדינה בחנה חלופות שונות.

במסגרת החלופה שעוגנה בחוק למניעת הסתננות ולהבטחת יציאתם של מסתננים מישראל (תיקוני חקיקה והוראת שעה), התשע"ה-2014 הוחלט גם על מתכונתו הנוכחית של מרכזו השהייה "חולות", כפי שזו נקבעה בהתאם להוראות פרק ד' בחוק למניעת הסתננות (עבירות ושיפוט), התשי"ד-1954 (להלן – החוק למניעת הסתננות) כפי שזה תוקן בחוק למניעת הסתננות ולהבטחת יציאתם של מסתננים מישראל (תיקוני חקיקה והוראת שעה), התשע"ה-2014. קביעתו של הסדר חקיקתי חדש זה היוותה נדבך מרכזי במסגרת האמצעים בהם נוקטת מדינת ישראל למניעת השתקעותם של מסתננים במרכזי הערים בישראל.

11. מרכז השהייה הפתוח הינו מקום שבו שוהים מסתננים שניתנה להם הוראת שהייה מאת ממונה ביקורת גבולות, ושבּו מסופקים תנאי מחייה הולמים ומכלול צרכיהם - שירותי בריאות, רווחה, תעסוקה וולנטרית, הכשרה תעסוקתית, פעילויות פנאי וחינוך בלתי פורמלי.

לצד זאת, מרכז השהייה הפתוח כשמו כן הוא – פתוח ליציאה לאורך כל שעות היום - החל מהשעה 06:00 בבוקר ועד לשעות הערב המאוחרות. בין השעות 20:00 ל-22:00 על השוהים להתייצב במרכז לצורך רישום נוכחות ולשהות במרכז בשעות הלילה (החל מהשעה 22:00). משמעות הדברים היא כי משך עד 16 שעות ביממה, חופשיים השוהים לצאת ולהיכנס למרכז השהייה כאוות נפשם ובאופן וולונטרי. כמו כן, יש אפשרות בהתאם לסעיף 32ח(ג) לחוק לקבל פטור מחובת התייצבות עד ל-96 שעות.

המסגרת הנורמטיבית

12. סעיף 32ה(א) לחוק למניעת הסתננות קובע:

"במרכז השהייה יסופקו לשהה תנאי מחיה הולמים, ובכלל זה שירותי בריאות ורווחה".

כלומר, מנהל המרכז ועובדיו אחראים, למעשה, על בריאותם ושלומם של השוהים במרכז השהייה.

13. סעיף 32י.א) לחוק קובע:

"מנהל המרכז, באישור הנציב, יקבע את ההוראות הדרושות לצורך הפעלת המרכז וניהולו ולצורך שמירה על הביטחון, הבטיחות, הסדר והמשמעת במרכז, ובין השאר בעניינים אלה:

...

(2) כללי התנהגות של השוהים במרכז, ובכלל זה איסור החזקת חפצים מסוימים, וחובת השהה לפעול לשמירת הסדר והניקיון במקום מגוריו ובסביבתו;

"...

כלומר, בסמכותו של מנהל מרכז השהייה הפתוח, כמי שמנהל את המקום ומופקד על שלומם ובריאותם של השוהים, לקבוע כללים בדבר הכנסת ציוד למרכז. כך אכן נעשה ברשימת פרטים מותרת, המותאמת לצריכה מבוקשת ובאופן שאינו פוגע בבטיחות, גהות, בריאות ובטחון במרכז השהייה.

14. כאמור בראשית הדברים, העותרים מבקשים כי יתאפשר להם להכניס פריטי מזון למרכז, וכי יתאפשר להם לבשל במרכז.

עמדת המשיבים

15. המשיבים יטענו כי דינו של הצו על תנאי להתבטל, ודינה של העתירה להידחות.
16. כפי שפורט, בהתאם להוראות החוק, מנהל המרכז ועובדיו אחראים על שלומם, בריאותם ובטיחותם של השוהים במרכז.
17. מטעמים שעניינם בריאות השוהים והצוות במרכז השהייה הפתוח, שלומם, ביטחונם ובטיחותם החליטו המשיבים שלא לאפשר הכנסת מצרכי מזון למרכז השהייה חולות ושלא לאפשר בישול בתוך מרכז השהייה.
18. החלטות אלו נטועות עמוק בתוך מתחם שיקול הדעת הנתון למשיבים, כמי שמופקדים על בריאותם, שלומם וביטחונם של כלל השוהים במרכז השהייה. המשיבים הם גורמי המקצוע האמונים על עניין זה, ולהם מסורה המומחיות והמקצועיות בעניין, כמו גם האחריות הכוללת לשלומם וביטחונם של השוהים במרכז, ובכלל זה אנשי סגל המרכז.
19. הלכה ידועה היא כי בית משפט נכבד זה, בשבתו כבית משפט גבוה לצדק, אינו מחליף את שיקול דעתה של הרשות המינהלית, בוודאי לא בדברים המבוססים על חוות דעת מקצועית, כי אם בוחן האם נפלו בהחלטה פגמים מהסוג המצדיקים את התערבותו.
20. בכבוד הראוי, העותרות הציבוריות שלפנינו אינן אחראיות על שלומם, בריאותם ובטיחותם של השוהים במרכז השהייה. האחריות בעניינים אלו מונחת על כתפי המשיבים.
21. המשיבים שבו ונדרשו לעניין, בכובד ראש ובשים לב להערות בית המשפט הנכבד בעת הדיון בעתירה, ועמדתם היא כפי שתוצג מייד.
22. עמדת המשיבים כי הכנסת פריטי מזון למרכז השהייה, כמו גם הקצאת מתחמים בהם יתאפשר בישול בידי השוהים במרכז, טומנים בחובם סיכונים משמעותיים לחייהם, שלומם ובריאותם של השוהים, עליהם מופקד שירות בתי הסוהר.
- אף באשר להכנסתו של מזון מבושל, הרי שגם בעניין זה, הכנסת מוצרים, בדגש על מוצרים ממשפחת החי (ואף אחר בישולו), כמו גם ירקות, פירות, תבלינים או כל מוצר שאינו בפיקוח ובתנאי שימור ואחזקה ראויים, עלולה לגרום להתפרצות מחלות והרעלות מזון המוניות.

חשש נוסף אשר עלול להתממש, אם תתאפשר הכנסת פריטי מזון ובישול עצמי בין כותלי המרכז, עניינו בניצול אוכלוסיות חלשות על-ידי גורמים בעלי השפעה בקרב השוהים. נוכח האמור, וכפי שנפרט להלן, עמדת המשיבים היא כי אין לאפשר הכנסת פריטי מזון למרכז השהייה ושלא לאפשר בישול עצמי בתוך מרכז השהייה.

לצד האמור, פעלו המשיבים לשיפור איכות המזון והתאמתו לטעמים של השוהים, תוך הרחבת מגוון המוצרים הנמכרים במרכז השהייה, הכל כפי שיפורט להלן.

הקשיים הבטיחותיים בהפעלת מערכת בישול בידי השוהים במרכז השהייה "חולות"

23. המשיבים יטענו כי בישול בתחומי מרכז השהייה עלול להוות סכנה של ממש לחייהם ושלומם של השוהים במתחם, זאת בשים לב לתשתית הבינוי של מרכז השהייה ובהיעדר תנאים פיזיים ותכנוניים המתאימים לכך.

24. ראשית, המשיבים יצינו כי כלל המבנים ברחבי המרכז, למעט ממ"דים, מורכבים ממבנים קלים למגורים ולמבני ציבור אשר עשויים מגבס וצמר סלעים שמבחינת בטיחות אש מתאימים למגורים ללא בישול, אך עמידותם לאש אינה מאפשרת בישול בהם. עמידותם לאש נמוכה מאוד ואינה מתאימה (בהתייחס לחומרים אחרים המרכיבים מבנים). משום כך הותקנו במבנים גלאי אש, אך לא מתזי מים (ספרינקלרים). בכלל המבנים אף לא מותקנים מתזים (ספרינקלרים), ובמבנים הותקנו גלאי עשן בלבד. גם מערכות נוספות הדרושות לשם אישור כיבוי אש לקיום מטבח מבשל, בהן מערכות לכיבוי אש אוטומטי ומערכות לשחרור עשן, אינן קיימות במרכז השהייה.

לפיכך, בהתאם לחוות הדעת של גורמי המקצוע בנציבות הכבאות וההצלה, בהיעדר תנאים מתאימים כאמור, יש לאסור באופן גורף בישול באש גלויה בתחומי מרכז השהייה.

25. עוד יודגש לעניין זה, כי לעמדת המשיבים הצבת פלטות לבישול באגפים במבנה ציבור עלולה לגרום לזליגה לבישול בחדרי השוהים, תוך אילתורי חשמל כפי שבוצעו בעבר וגרימת סיכון ממשי לחיים. זאת, גם בהתחשב במתח החשמל הקיים.

הסיכון גובר נוכח היעדר אפשרות מצד עובדי המרכז למעקב צמוד אחר השוהים בתחומו, זאת כנגזרת מאופי המרכז, בהיותו מרכז פתוח, ובשל היעדר סמכות חוקית לחיפוש בחדרי השוהים שתמנע שימוש אסור בחפציהם ובארונות המוצבים בחדרים.

דוגמה הממחישה את הסכנות הטמונות בהבערת אש במרכז השהייה נוגעת לאירוע שהתרחש ביום 9.7.2014 בו הוצת במכוון חדר מגורים שהביא להתלקחות מהירה של שריפה. אירוע כגון דא שסיכן חיי אדם במרכז השהייה, הן של השוהים והן של עובדי המרכז ואף גרם לפגיעות כמו שאיפת עשן, עלול לסכן שוב וביתר שאת את חיי השוהים וסגל המרכז כאחד.

26. סיכון בטיחותי נוסף אשר עלול להתממש, עניינו בחשש מפני שימוש לרעה בכלי בישול ומוצרים לבישול (כגון סכינים וכלים חדים אחרים, שמן רותח וכו'), וזאת בין היתר, בשל המתרחשות בין האוכלוסיות במרכז השהייה, ניצול לרעה של שוהים דומיננטיים וסמכויות הפיקוח והאכיפה המצומצמות מאוד העומדות לרשות עובדי המרכז.

27. נוכח כלל האמור, בשים לב לאופיים הפיזי של המבנים במרכז, ובהיעדר אמצעים מתאימים לכיבוי אש, לצד חוות דעת נציבות כבאות והצלה בעניינים אלו, יטענו המשיבים כי בישול, ובכלל זה השימוש באמצעי חימום בתחומי המרכז, עלול להוביל למלכודת אש לשוהים במרכז השהייה כמו גם לאנשי סגל שב"ס המוצבים במקום, אשר יביא לסיכון חיי אדם.

הערכת מודיעין אודות סכסוכים על רקע מאבקי שליטה וכוח במרכז השהייה

28. כזכור, בעבר פעל מחוץ למרכז השהייה "שוק" בו נמכרו מוצרי מזון על ידי שוהים, במסגרת פעילות בלתי חוקית שהוסרה בסופו של יום (לפני כשלושה חודשים) על-ידי גורמי האכיפה, בפעילות משולבת של משטרת ישראל, רשות מקרקעי ישראל, משרד הבריאות וגורמים נוספים.

כפי שתיארו המשיבים בתגובה לקראת דיון מיום 14.3.2016, במשך חודשים רבים התמודדו הגורמים המוסמכים כאמור לעיל, עם תופעות של מכירת מזון שמקורו וטיבו לא היה ברור, שהוביל להרעלת מזון. במסגרת פעילות אכיפה נרחבת, השמיד משרד הבריאות במקום טונות רבות של מזון לא ראוי למאכל אדם.

29. מי ש"ניהל" למעשה את "השוק" היו גורמים בעלי השפעה מתוך השוהים במרכז השהייה, תוך ניצול לרעה של עמדות הכוח שלהם והשפעתם באמצעות סחר במזון וכיוצא בזה, באופן שהביא לניצול האוכלוסיות היותר חלשות במרכז השהייה. הפסקת הפעילות הבלתי חוקית, לאחרונה כאמור, תרמה, במידה רבה, לחיזוקם של השוהים המשתייכים לקבוצות חלשות ולתחושת השוויון בקרב השוהים.

30. הערכתם של גורמי המודיעין בשב"ס הינה כי הכנסת מזון לא מפקח למרכז השהייה ומתן אפשרות בישול על-ידי השהים, תביא במידה רבה לפגיעה מחודשת באוכלוסיות החלשות, ותחזק מנגד גורמים בעלי השפעה במרכז השהייה, בדומה למצב הדברים בעת פעילות "השוק". הדבר אף יביא להחרפה במתיחות הקיימת ממילא בקרב קבוצות שונות במרכז, בעיקר בין קבוצת השהים מסודן ובין קבוצת השהים מאריתריאה.

זאת, נוכח החשש ממקרים של גניבת מזון, ובשים לב לחשש מפני סחר באוכל בתוך המרכז, והברחה של מוצרים אסורים לתוך המרכז (כמו סכינים וחפצים חדים אחרים או אף, לדוגמה, פטיש מטבח) ומכירתו לשהים.

סיכונים וקשיים נוספים

הכנסת מוצרים לתוך מרכז השהייה

31. כפי שצינו המשיבים בהודעה המעדכנת, הכנסת מוצרים, בדגש על מוצרים ממשפחת החי, כמו גם ירקות, פירות, תבלינים או כל מוצר שאינו בפיקוח ובתנאי שימור ואחזקה ראויים, עלולה לגרום להתפרצות מחלות והרעלות מזון המוניות. נדגיש, כי מרכז השהייה "חולות" נמצא באזור בו הטמפרטורה גבוהה רוב ימות השנה, כך שמזון מבושל חייב להיצרך בסמוך לבישולו.

כפי שפורט בתגובות המדינה שהוגשו בהליך זה, אין המדובר בחשש תלוש מהמציאות. עד כה, אירעו מספר מקרים שהתגלתה הרעלת מזון אצל שוהים במרכז, כשלמיטב הבדיקה שנערכה בשעתו על ידי גורמי משרד הבריאות, אין מקורו של המזון הקלוקל באוכל שמספק מרכז השהייה.

אפשרות הכנסתו של מזון לתחומי המרכז, כמבוקש, יביא לאובדן הפיקוח של מנהל המרכז בכל הנוגע להיבט בריאותי ובטיחותי חשוב זה.

32. נדגיש, למען הסר ספק, כי מטעמים אלה האיסור על הכנסת מזון הוא כללי, וחל גם על העובדים והמשרתים בו, וגם על מבקרים במרכז, ולא רק על השהים בו.

33. נבהיר, ונפרט בעניין זה בהמשך, בכל הנוגע לחלופה אחרת, כי מדיניות זו של המשיבים נובעת דווקא **מייחודו** של מרכז השהייה, ולא "מהיקש" אשר עושים המשיבים ממתקני כליאה.

המדובר במרכז מוגדר, בו שוהים **מי שאינם מחויבים** לשהות בו במהלך מרבית שעות היממה, ואשר חרף זאת, האחריות על שלומם ובריאותם בעת שהותם במרכז היא על כתפי המשיבים. כך, באשר לסעד המבקש לאפשר הכנסת פריטי מזון על ידי השהים.

הכנת מזון על ידי השוהים במרכז השהייה

34. נוסף על הקשיים המשמעותיים שפורטו לעיל, להפעלת מערך בישול במרכז השהייה השלכות תכנוניות מכבידות אשר עשויות אף להביא לפגיעה באיכות חייהם של השוהים.
35. ראשית, הקצאת שטח בחלק ממבנה חדר האוכל הקיים עבור מטבח מבשל יגרום להקטנת שטח ההסעדה, משמעותית, וכפועל יוצא, יביא לצפיפות בקרב הסועדים או לצורך בהוספת משמרת בהסעדה, דבר אשר יעכב ויאריך את זמני הארוחות.
- יתר על כן, מבנה חדר האוכל הינו מבנה קל שתוכנן ונבנה בהתאם לדרישות חדר אוכל **ולא למטרת מטבח מבשל**. כך, למשל, במבנה הקיים לא קיימת מערכת הפרדת שמנים. בהתייחס להפעלת מכשירי בישול במטבח מבשל, נדרשות מערכות נוספות שאינן קיימות כיום, כגון: מערכות מים, גהות, חשמל, גז, מיזוג אויר, מנדפים ועוד. ויודגש – **תוספות אלו מצריכות שינויים מבניים מהותיים**.
36. העותרים הציעו בעתירתם "חלופות" שונות בדבר העמדה של מקומות בישול ושמירה על בטיחות וגהות, כמו גם "מערך ביטחון" אשר יהיה באחריות השוהים.
37. כפי שצינו המשיבים בתגובתם המקדמית, עיקרון של חלופות מוצעות אלו מקורו בחוסר ידיעה ובחוסר הבנה של תפעולו של מרכז השהייה, בהינתן מאפייני המבנים המצויים בו, כמו גם הבנת מכלול השיקולים הכרוכים בהפעלת מרכז השהייה.
- במרכז זה יכולת האכיפה על השוהים מצומצמת, וזאת בעיקרו של דבר, בהעדר הגבלה כלשהי על תנועתם של השוהים במרכז, בשטחים נרחבים, ובקשרים שבין קבוצות השוהים השונות. לצד זאת, הצורך לעבור באופן מידי ממצב של שיגרה למצב של חרום והפרות סדר, כפי שהוכח בכמה וכמה אירועים בעבר, מחייב אף הוא הערכות מתאימה.
- בנסיבות אלו, ההשוואה העולה לאורך העתירה למתקני כליאה אינה ממין העניין, נוכח יכולת האכיפה, השליטה והתגובה של גורמי אכיפה במתקני כליאה סגורים ומוגבלים ותחת הוראות קפדניות. זאת, לצד ההבחנה הברורה בין אוכלוסייה השוהה במתקני הכליאה, לבין אוכלוסיית השוהים במרכז השהייה הפתוח, אשר מרבית שעות היממה יכולים לשהות מחוץ לכותלי המרכז ולבחור לעצמה את מזונה. ממילא, האיזון אותו יש לערוך בכל אחד מהמקרים הוא אחר ושונה.
38. הסמכויות המצויות בידיו של מנהל המרכז בהיבט המשמעותי פחותות באופן משמעותי מאלו שבמתקני כליאה, ובדין, שכן **אין המדובר באסירים**. עם זאת, עניין זה משליך על מרחב האפשרויות שהמרכז יכול להציע לשוהים מלכתחילה, כולל בעניין הכנת מזונם.

כלומר, בהעדר כלים משמעותיים של ממש, מלכתחילה על מנהל מרכז השהייה לבחון היטב את השלכותיהן האפשריות של כל פעולה ופעולה שמתבצעת על ידי השהים, על מנת למנוע מראש אפשרות של התפתחות משמעותית.

39. בנסיבות האמורות, דומה כי העותרים אינם נותנים דעתם על מורכבות התמודדות סגל המרכז עם תופעות שליליות המתקיימות במרכז, ובכל זה, קטטות בין שוהים, תקיפת סגל, שימוש בסמים ואלכוהול עד כדי שכרות, ואובדן שליטה, וזאת בין היתר בעקבות הברחות אמצעים אסורים, לרבות אלכוהול.

40. נבקש להביא מספר דוגמאות לאירועים המתרחשים במרכז, ובכלל זה קטטות בין שוהים, תקיפות סגל, שימוש בחומר חשוד כסם ועוד.

במרבית הקטטות שנצפו או מדווחות לסגל המרכז נעשה שימוש באמצעים שונים על ידי השהים. במקרים של חילופי מהלומות בין השהים ותקיפות כלפי סגל, לוו אלא לא אחת בשימוש באבנים, בקבוקים וחפצים אחרים.

לא למותר לציין כי אירועים מסוג זה נדרשים לטיפול משטרה. התגובה הראשונית הינה של עובדי המרכז ולמרות הסמכות הניתנת בחוק לשימוש בכח (סעיף 32יט(א) לחוק), בוחרים עובדי המרכז, בכוונת מכוון, להשתמש בגופם להפריד בין הניצים.

ביום 4.1.16, במרפאת פלח 9, התקוטטו שלושה שוהים אריתראים וסודנים על רקע תור לבדיקת רופא. הופרדו ונלקחו לתחנת משטרה.

ביום 31.1.16, בחדר אוכל באגף b9 התקוטטו 2 שוהים אריתראים, על רקע "פנייה מזלזלת". הוגשה תלונה לתחנת משטרה.

בפלח 8 אגף C אירעה קטטה בין שוהים אריתראים. הרקע לתקיפה נעוץ ככל הנראה ברקע נפשי של התוקף. השהיה הנתקף לא התלונן, ונפתח אירוע במשטרה (מס' 85).

ביום 9.2.16, באגף b3, קטטה בין שוהים אריתראים. הרקע לתקיפה - השהיה התוקף היה בגילופין. המותקף לא היה מעוניין להתלונן במשטרה.

ביום 15.2.16, קטטה בין שוהים סודנים לשוהים אריתראים. הרקע לתקיפה, השהיה התוקף היה בגילופין. המתקוטטים נלקחו למשטרה.

ביום 4.3.16 קטטה בין שוהים אריתראים בפלח 8. הרקע היה ויכוח על מקלחת. השהים לא היו מעוניינים להגיש תלונה במשטרת ישראל.

ביום 17.3.16 קטטה בין שוהים אריתראים באגף D9. הרקע לתקיפה הינו מצבו הנפשי של התוקף. דווח למשטרת ישראל.

ביום 10.4.16, קטטה בין שוהים סודנים, מחוץ למתקן. הרקע לאירוע הוא גניבת ציוד. השוהים המעורבים נעצרו על ידי משטרת ישראל.

ביום 14.4.16 קטטה בין שוהים אריתראים באגף 3. הרקע לאירוע - התוקף היה בגילופין. השוהה התוקף נילקח למשטרת ישראל. השוהים המותקפים לא הגישו תלונה.

ביום 17.4.16 קטטה בין שוהים אריתראים באגף 3. הרקע לאירוע, הקנטות הדדיות. המעורבים נלקחו למשטרת ישראל, אך לא נפתח תיק.

ביום 22.1.16 נתפס חומר החשוד כסם של שוהה אריתראי, בשער כניסה למתקן. השוהה נילקח למשטרת ישראל.

ביום 31.1.16 נתפס חומר חשוד כסם של שוהה סודני בשער כניסה למתקן. השוהה נילקח למשטרת ישראל.

ביום 18.2.16 הותקפו אנשי סגל על ידי שוהה אריתראי. הרקע לאירוע- השוהה היה בגילופין. נילקח למשטרת ישראל להמשך טיפול.

ביום 3.4.16 הותקף הצוות הרפואי על ידי שוהה אריתראי במרפאה, על רקע חוסר שביעות רצונו של השוהה מהטיפול של צוות ביקור רופא. במסגרת האירוע, השוהה זרק חפצים. השוהה נלקח למשטרת ישראל, ושוחרר לאחר מכן.

ביום 3.4.16 תקף מילולית שוהה אריתראי איש סגל בשער כניסה למתקן. השוהה נילקח למשטרת ישראל, והוגשה תלונה כנגדו. השוהה היה בגילופין.

ביום 31.5.16 שוהה סודני תקף את עוזר קצין המשמרת בשער כניסה למתקן. השוהה נילקח למשטרת ישראל. השוהה היה בגילופין.

41. התופעות האמורות, ובשים לב ליכולת האכיפה מינימלית של עובדי המרכז כאמור לעיל, מעצימות את הסכנות האפשריות במרכז, ויכולת ההתמודדות הנחותה יחסית של סגל המרכז, במקום בו יינתן לשוהים להכניס מרכיב של בישול והכנסת מזון שיהווה מקור נוסף ומהותי להעצמת התופעות האמורות.

42. כמו כן, נבקש לציין עניין נוסף. האחריות על הפרות סדר ומצבי חירום במרכז מוטלת על משטרת ישראל, אשר מפעילה במרכז "נקודת משטרה" הנותנת מענה קהילתי במרכז.

הניסיון מלמד כי המעבר בין שגרה לחירום במרכז קצר מאד, מאחר וכאמור, אין בידי סגל המרכז סמכויות המאפשרות מענה מיידי במקרה של אירוע חירום, ובכלל זה "סגירת" החדרים. כמו כן, אמצעי התקשורת הנמצאים בידי השוהים מאפשרים כינוס מהיר של אלפי אנשים, והמעבר בין אירועים מסוגים שונים – הפרת סדר, מחאה לא אלימה ומחאה אלימה – קצר.

43. נוכח כלל האמור, מתן אפשרות בידי השוהים לבשל במקום, בשים לב לכלל הנסיבות האמורות, יעצים את רמת הסיכון לסגל, כמו גם לשוהים במרכז.

44. כך, באשר לחלופה ולפיה יתאפשר לשוהים לבשל במרכז השהיה.

45. באשר לחלופה של בישול מחוץ לתחומי המרכז. ככלל, האחריות למתרחש מחוץ לכותלי המרכז אינה מסורה למנהל המרכז. עם זאת, המשיבים, כרשות מרשויות המדינה, מחויבים, כמובן, לפעול על פי הדין, ולא לאפשר את הפרתו.

46. העותרים אינם מנועים, מחוץ לכותלי המרכז, לפעול באופן העולה בקנה אחד עם הדין. עם זאת, וכפי שפורט בתגובה אשר הגישו המשיבים לפני הדין, הניסיון מלמד שפעילות מחוץ לכותלי המרכז ובסמוך לו יכולה לגרור בחובה גם פעילות שאינה על פי הדין.

כפי שפירטו המשיבים בתגובה האמורה, "השוק" שפעל מחוץ לכותלי המרכז ריכז פעילות שלא כדין, ובכלל זה, עסקים שאינם מורשים, ייצור מזון והחזקתו באופן שאינו עולה בקנה אחד עם הדין; אחסון בלוני גז באופן המסכן את שלום הציבור; שתייה וצריכת אלכוהול באופן המביא לידי פגיעה באחרים, פעילות אשר זלגה גם לתוך תחומי המרכז.

בנסיבות אלו, המשיבים מטבע הדברים, אינם מצדדים בחלופה האמורה.

לצד זאת נציין, כי חלופה מסוג זה תחייב גם מעורבות ושותפות של הרשות המקומית, אשר אינה צד להליך שלפנינו.

47. עם זאת, במסגרת גיבוש עמדתם ביחס לסוגיה מושא העתירה, החליטו המשיבים על שינויים במתכונת ההסעדה והרחבת האפשרויות העומדות לרשות השוהים לרכישה של מזון הנמכר במרכז, באופן שיתאים להעדפתם של השוהים, כפי שיפורט להלן.

הסעדה באמצעות מערך קייטרינג

48. בהמשך לאמור בהודעה קודמת, המשיבים יציינו כי ביום 1.6.2016 החלה את פעילותה חברת הקייטרינג נורקייט. זאת, אחר הליך של מכרז ייעודי שהתקיים בעניין זה, מכרז פומבי מס' 2015/3 "אספקת מזון בקייטרינג ושירותי הסעדה לתפעול מערך המטבחים במרכז חולות".

פעילותה של החברה החלה בתום תקופת ניסיון של מספר חודשים בהפעלת חברת הקייטרינג במרכז סהרונים, שם מוחזקת במשמורת אוכלוסייה דומה לזו השהה בחולות, ועל פי הנמסר, המוחזקים בסהרונים הביעו שביעות רצון רבה. בכלל זה, מוגש כעת לשהים במרכז השהיה מאכלים דוגמת שורו וטומוטומו. התבקש על ידי השהים גם אורז מקלובה, ואף הוא חלק מהתפריט. צורת ואופן הבישול והכנת המאכלים תואמה למול ספק הקייטרינג, בהתאמה לבקשות השהים ובאישור רע"ן מזון, האמון על הפן המקצועי.

49. עובר לתחילת פעילותה של החברה, ועל מנת לשפר ולהתאים את המזון לטעמם של השהים, ביום 22.5.2016 נפגשו שני שוהים ממוצא אתני אריתריאי וסודני שעבדו בתחום המזון עם גורמי המקצוע במפעל יצור המזון של הזכין "נורקייט" בבית שמש.

השהים הרחיבו אודות סוגי מאכלים אהובים בקרב השהים, ואף נדרשו לאופן הכנתם של מאכלים אלו, הן לסודנים והן לאריתראים.

50. כך, ובשים לב להעדפות השהים, בתפריט המזון בוצעו שינויים באופן שחלק מהמצרכים שונו למצרכים אתניים, אותם בוחרים השהים לאכול. יצויין, כי שביעות הרצון מרמת האוכל וטיבו הינה גבוהה מאוד.

51. המשיבים ימשיכו לפעול אל מול חברת הקייטרינג הזוכה כדי לבחון אפשרות להיעתר לבקשות של שוהים במרכז, בעניין טיב האוכל וסוגו. זאת, כמובן, בהתייחס לפניות פרטניות של שוהים במרכז (ולא בהתייחס לפניות כוללניות בעניין).

52. המשיבים יבקשו לציין כי החברה הזוכה פועלת כבר כיום במרכז חולות לצד פעילותה במרכז סהרונים בו שוהה אוכלוסייה של מסתננים, ועל פי הנמסר, עד כה ישנה שביעות רצון בקרב המסתננים מפעילותה של חברה זו.

53. המשיבים יטענו כי יש לאפשר את בחינת פעולתה בשטח של התפתחות זו, בה הושקעו משאבים רבים, הן בהליכי המכרז והן ביישום ההצעה הזוכה.

54. אשר לרכישת מוצרים בתחומי המרכז. לרשות השהים במרכז חולות עומד בכל פלח, מרכז מכר המציע מגוון רחב של פריטים לרכישה, שמרביתם פריטי מזון ארוזים. נציין, כי מגוון המוצרים מותאם מעת לעת בהתאם לבקשות השהים. נבקש להדגיש, כי המשיבים ימשיכו לפעול להוספת פריטים ככל שתועלינה בקשות פרטניות מצד השהים במרכז.

סיכום

55. לעמדת המשיבים, מכלול הסיכונים הקיימים בהכנסת מזון נא ואפשרות בישול במרכז השהיה, מעורר קשיים של ממש באופן שאינו מאפשר להיענות לבקשת העותרות הציבוריות. לכך יש להוסיף, כי למשך השהיה המקסימלי של שוהה במרכז, אשר צומצם לשנה, ואפשרות התנועה המלאה במהלך מרבית שעות היממה – יש השלכה של ממש באיזון בין כלל השיקולים הנדרשים לעניין.

56. זאת ועוד. כפי שצינו המשיבים בהודעה המעדכנת, אין בפנינו כעת עותר פרטני. בעת הדיון בפני בית המשפט הנכבד מסר ב"כ העותרות כי ישנם שוהים פרטניים שהגיעו לדיון (ולמיטב הזכרון, אחד או שניים).

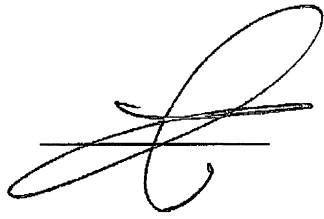
המשיבים אינם ממעיטים מפועלן של העותרות 2-4. ואולם, הסעד שמבקשות העותרות יעלה באופן ממשי את הסיכון לחיים ולבריאות של השהים במרכז השהיה. האחריות לענין זה מוטלת בכל הכבוד הראוי על רשויות המדינה המוסמכות.

57. למעשה, העותרות מבקשות להחליף את ההסדר הקיים, במסגרתו מספק המרכז לשהים את כל צרכיהם ובכלל זה מזון, בהסדר אחר בכל הנוגע למזונם של העותרים. כל הסדר חלופי שכזה, ידרוש מהשהים השקעת משאבים מצידם – קניית מצרכים, עיבוד המזון והכנתו וכלל הטיפול בעניין זה, על כל הסיכונים הכרוכים בכך לשלום הציבור.

המשיבים יטענו, בכבוד הראוי, כי עתירה ציבורית אינה המתכונת המתאימה להכרעה בסוג זה של טענות וסעדים מבוקשים, המטיל חובות על "עותרים" פוטנציאליים, אשר אינם לפנינו.

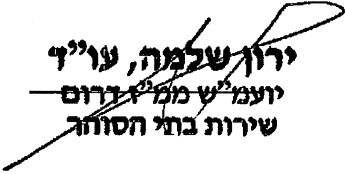
58. באשר לעותרות הציבוריות, למען הסדר הטוב נבקש לציין כי ביום 2.6.2016 הגישו העותרים 2-3 לבית המשפט הנכבד ארבע עתירות חדשות שעניינן בהיבטים שונים של ניהול והפעלת מרכז השהיה "חולות":

- א. בג"ץ 4386/16 – עניינה של העתירה בבקשת העותרים לפרסם את רשימת החפצים המסוימים שאסור להחזיק במרכז השהייה וכי זולת חפצים אלו, תותר הכנסת כל חפץ למרכז השהייה. בנוסף, מבוקש בעתירה כי יסופקו לשוהים במרכז (למבוקשם ולפי צרכם) מצרכים שונים.
- ב. בג"ץ 4388/16 – עניינה של העתירה בבקשת העותרים להפעיל חוגים נוספים על אלו הקיימים במרכז השהייה, ובכלל זה חוגי ספורט ובקשות נוספות הנוגעות לכיתות הלימוד. העותרים מבקשים כי יותקנו מתקני ספורט נוספים במרכז השהייה, כמו גם שיחולק ציוד ספורט לשוהים במהלך כל השבוע.
- ג. בג"ץ 4389/16 – עניינה של העתירה בבקשת העותרים להתקין מחשבים בכל אחד מהאגפים של מרכז השהייה, וחיבור מרכז השהייה לרשת אינטרנט אלחוטית אשר תשמש את השוהים באופן חופשי.
- ד. בג"ץ 4391/16 – עניינה של העתירה בבקשות שונות הנוגעות להיבטים פרוצדוראליים ומינהליים של השהייה במרכז.
59. לסיום, נזכיר כי מרכז השהייה הפתוח כשמו כן הוא – פתוח ליציאה לאורך כל שעות היום - החל מהשעה 06:00 בבוקר ועד לשעות הערב המאוחרות (בין 20:00 ל-22:00 על השוהים להתייצב במרכז לצורך רישום נוכחות ולשהות במרכז בשעות הלילה (החל מהשעה 22:00)). משמעות הדברים היא כי משך עד 16 שעות ביממה, חופשיים השוהים לצאת ולהיכנס למרכז השהייה כאוות נפשם ובאופן וולונטרי.
- דהיינו, בהיותם מחוץ למרכז השהייה, יכולים אלו לרכוש ולצרוך כל מזון שהוא, מכל סוג שהוא בהתאם לטעמים האישי, והכל כפי שנוהגים הלכה למעשה, כמפורט בעתירה עצמה.
60. נוכח כלל האמור, יטענו המשיבים כי דינה של העתירה להידחות.
61. העובדות המפורטות בתצהירי זה הן אמת למיטב ידיעתי ואמונתי. הטענות המשפטיות הן לפי עצה משפטית שקיבלתי.
62. זה שמי, זו חתימתי.

אישור

אני הח"מ, 11/11, עו"ד, מאשר כי ביום 8/6/16, הופיע בפני גונדר
משנה יעקב שלום המוכר לי אישית, ולאחר שהזהרתיו כי עליו להצהיר אמת, שאם לא כן יהיה
צפוי לעונשים הקבועים בחוק, חתם בפני על תצהירו.

ירון שלמה, עו"ד
יועמ"ש ממו"ד דרום
שירות בתי הסוהר